

МОНГОЛ УЛСЫН НООЛУУРЫН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН 2020 ОНЫ ТӨЛӨВ БАЙДАЛ

Улаанбаатар хот
2020 оны 3 дугаар сар 24

Хураангуй	2
1. Ноолуурын зах зээлийн тойм.....	3
2. Ноолуурын зах зээлийн үнэ ханшны таамаглал	3
3. Ноолуурын аж ахуйн нэгжүүдийн өнөөгийн байдал, хэрэгцээ	6

ХУРААНГУЙ

1. БНХАУ-аас эхлэн дэлхийд тархаад байгаа цар тахлын улмаас дэлхийн эдийн засаг өсөлт буурч, аялал жуулчлал, агаарын тээвэр, худалдаа үйлчилгээ гэсэн олон салбарын хувьд зогсонги байдалд ороод байна. Дэлхий эдийн засаг улам даяарчлагдаж, улс орнуудын эдийн засаг, нийлүүлэлтийн сүлжээний харилцан хамаарал урьд өмнөхөөс илүү болсон энэ үед эдийн засгийн хямрал өмнөхөөс илүү байх таамаглалыг олон улсын байгууллагууд, эдийн засагчид, судлаачид дэвшүүлж байна.
2. 2019 оны байдлаар Монгол улсын угаасан ноолуурын 100 хувийг эзэлдэг БНХАУ, самнасан ноолуурын экспортын 85 хувийг эзэлсэн Итали улсын хувьд вирусн халдварын улмаас эдийн засгийн өсөлт буурах төлөвтэй байна. Ялангуяа боловсруулсан ноолуурын зах зээлд голлох байр суурь эзэлдэг Европын орнууд, түүний дотор Итали, Англи, Герман улсын хувьд эдийн засаг буурахаар байна. БНХАУ 2018 онд самнасан ноолуурынхаа 60 орчим хувийг Итали улс руу экспортолсон байна.
3. 2009 оны эдийн засгийн хямрал, 2015-2016 оны эдийн засгийн хүндрэлийн үед түүхий ноолуурын үнэ 24-25 хувиар, самнасан ноолуурын экспортын дундаж үнэ 30-31 хувь тус тус буурч байжээ.
3. Ноолуурын зах зээлийн индикатороос үзвэл 2018 оны 12 сарын 31-нээс хойш үнийн индекс тасралтгүй буурсан үзүүлэлттэй байна. 2020 оны 1 сарын 29-ний байдлаар дэлхийн санхүү, эдийн засгийн хямралын өмнөх сараас 0.08-1.88 хувиар буурсан байна. Хятад, Иран, Монгол улсын индекс 1999, 2009-2010, 2016-2018 онуудад бууралттай байсан байна. (www.gschneider.com)
4. Ноолуурын эцсийн бүтээгдэхүүний дотоодын борлуулалт гадны жуулчдын худалдан авалт их нөлөөлдөг. 2020 оны хувьд аялал жуулчлалын салбар зогсонги байдалд орж, жуулчдын тоо эрс буурах хүлээлттэй байна.
5. МҮХАҮТ-аас “Ноолуурын салбарын аж ахуйн нэгжүүдийн өнөөгийн байдал, хэрэгцээ” судалгааг явуулж үүнд 55 аж ахуйн нэгж оролцсон. Судалгаанд оролцсон ААН-үүд нь 276.6 тонн түүхий ноолуур, 77 тонн угаасан ноолуур, 396 тонн самнасан ноолуур, 248.4 тонн утас, 992 мянган ширхэг бэлэн бүтээгдэхүүний нөөцтэй байна. Урьдчилсан тооцоогоор 2020 онд **3.7 мянган тонн** түүхий ноолуур шаардлагатай ба зарим ААН-үүд цар тахлын нөхцөл байдлаас эрэлт эрс буурсан учир одоогоор тооцох боломжгүй гэжээ. Түүхий ноолуурын дотоодын үнийн хувьд ААН-үүд-ийн 13% нь 50 мянга хүртэл, 41% нь 50-70 мянга, 28% нь 70-90 мянга, 18 хувь нь 90 мянган төгрөгөөс дээш байна гэсэн хүлээлттэй байна.
6. Цар тахлаас шалтгаалан тулгарах эдийн засгийн хямралыг 2009 оноос хойш тохиолдож байсан хямралуудын үр дагавартай адилхан тусна гэж өөдрөгөөр тооцоход 2020 онд түүхий ноолуурын дотоодын үнэ ойролцоогоор 60 мянган төгрөг байх тооцоо гарч байна.

1. НООЛУУРЫН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ТОЙМ

Дэлхийн ноолуурын зах зээлд жилд дунджаар 24 мянган тонн ноолуур бэлтгэдэг бөгөөд үүнээс БНХАУ дангаараа 12 мянган тонн ба 50%-ийг, Монгол улс 9,6 мянган тонн буюу 40%-ийг нийлүүлж байна. Ноолуур боловсруулах үйлдвэрлэлээр Итали, Их британи улсууд тэргүүлдэг.

Монгол улс нь 2019 онд 9,6 мянган тонн ноолуур бэлтгэсэн. 2009 оны байдлаар ноолуурын нийт экспортын 65.2 хувийг угаасан ноолуур, 10.4 хувийг самнасан ноолуур эзэлж байна. Гаалийн ерөнхий газрын мэдээнээс үзэхэд 5.7 мянган тонн, 283.3 сая ам.долларын өртөг бүхий угаасан ноолуурыг экспортолсон ба БНХАУ руу 100 хувь экспортолжээ. Самнасан ноолуурын экспортын хэмжээ 507 тонн, үнийн дүн 45.3 сая ам.доллар болсон бөгөөд үүний 85%-ийг Итали, 10%-ийг Их британи, 2%-ийг БНСУ, үлдсэн 3%-ийг бусад улс руу тус тус экспортолсон дүнтэй байна.

Монгол улсын Засгийн газраас хэрэгжүүлж буй Ноолуур хөтөлбөрийн хүрээнд 2018 онд 188.2 тэрбум төгрөг, 2019 онд 107.3 тэрбум төгрөгийг 12-14 хувийн хүүтэйгээр олгосон байна. ХХААХҮЯ-ны мэдээлснээс үзвэл 2018 онд самнах үйлдвэрийн хүчин чадал 28.6 хувь, сүлжих үйлдвэрлэлийн хүчин чадал 42.7 хувиар нэмэгдэж, 2019 онд 700 тонн самнах, 100 тонн ээрэх хүчин чадал нэмж суурилагджээ.

2. НООЛУУРЫН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ҮНЭ ХАНШНЫ ТААМАГЛАЛ

Шинэ корона вирусын халдвар цар тахлын хэмжээнд хүрч, дэлхийн эдийн засгийн өсөлт буурч, эдийн засаг хямралын ирмэгт тулж ирснийг олон улсын байгууллагууд, томоохон эдийн засагтай орнуудын засгийн газрууд удаа дараа мэдэгдлээ.

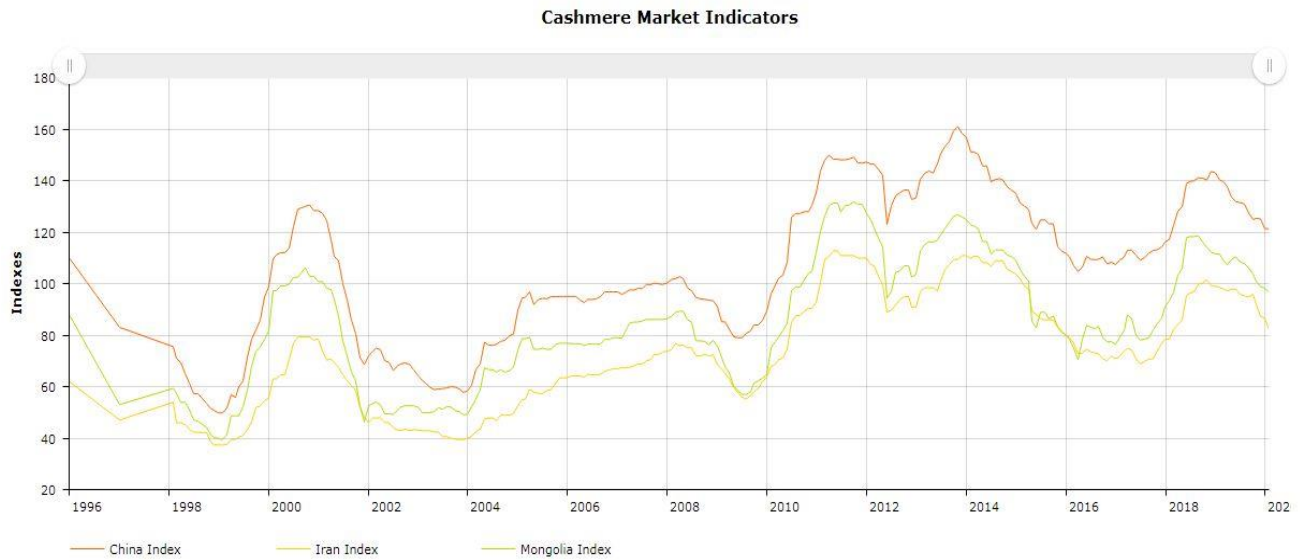
Ноолуурын зах зээлд голлох байр суурь эзэлдэг БНХАУ, Итали, Их Британи, Герман зэрэг улсуудад эдийн засгийн өсөлт буурах нь тодорхой боллоо.

Ноолуурын зах зээлийн индикатороос үзвэл 2018 оны 12 сарын 31-нээс хойш индекс тасралтгүй буурсан үзүүлэлттэй байна. 2020 оны 1 сарын 29-ний байдлаар өмнөх сараас 0.08-1.88 хувиар буурсныг дараах хүснэгтээс харж болно.

Origin	Date	Index value	Var.%
China	29/01/2020	121.25	-0.08
Iran	29/01/2020	85.00	-1.88
Mongolia	29/01/2020	96.60	-1.66

Эх үүсвэр: <https://www.gschneider.com/cashmere-and-silk-market-indicators/>

Ноолуурын зах зээлийн индикаторыг авч үзвэл Хятад, Иран, Монгол улсын индекс 1999, 2009-2010, 2016-2018 онуудад буурч байсан байна.

Эх үүсвэр: <https://www.gschneider.com/cashmere-and-silk-market-indicators/>

Монгол улсын 2000-2009 онуудын самнасан ноолуурын экспортын хэмжээ, үнийн дүнгийн авч үзэхэд 2003, 2009, 2016-2017 онуудад буурсан дүнтэй байсан байна. Уг онуудад тоо хэмжээний хувьд өмнөх жилүүдээс бага хэмжээтэй буурсан үнийн дүн огцом буурчээ.

Эх үүсвэр: Гаалийн Ерөнхий Газар

2003 онд гарч байсан SARS – ын нөлөөгөөр самнасан ноолуурын экспортын хэмжээ, экспортын дундаж үнэ аль аль нь буурч байсан байна.

2008-2009 оны эдийн засгийн хямралын үед түүхий ноолуурын дотоодын үнэ 24 хувиар, угаасан ноолуурын экспортын дундаж үнэ 36 хувиар, самнасан ноолуурын экспортын дундаж үнэ 32 хувиар тус тус буурсан дүнтэй байна.

2015-2016 онд тохиолдсон эдийн засгийн хүндрэлийн нөхцөлд түүхий ноолуурын дотоодын үнэ 25 хувиар, угаасан ноолуурын экспортын дундаж үнэ 31 хувиар, самнасан ноолуурын дундаж үнэ 29 хувиар тус тус буурч гарсан байна.

Эх үүсвэр: Гаалийн Ерөнхий Газар, Үндэсний статистикийн Хороо

Монголын улсын түүхий болон боловсруулсан ноолуурын 2000-2019 оны үнэ, ноолуурын зах зээлийн үнийн индексээс харахад эдийн засгийн хямралаас шалтгаалан ноолуурын зах зээлийн эрэлт, ялангуяа үнэ ханш огцом буурч байсан нь харагдаж байна.

Цар тахлаас шалтгаалан тулгарах эдийн засгийн хямралыг 2009 оноос хойш тохиолдож байсан хямралуудтай ижил үр дагаварыг авчирна үзвэл 2020 онд түүхий ноолуурын дотоодын үнэ ойролцоогоор 60 мянган төгрөг байх тооцоо гарч байна. Энэнь одоо үүсээд байгаад нөхцөл байдалтай харьцуулбал өөдрөг төсөөлөл гэж хэлж болох бөгөөд цаашид энэ үнэ хэд хүртэл буурах талаар таамаглах боломжгүй байна.

3. НООЛУУРЫН АЖ АХУЙН НЭГЖҮҮДИЙН ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ, ХЭРЭГЦЭЭ

МҮХАҮТ-аас 2020 оны 3 дугаар сард “Ноолуурын салбарын аж ахуйн нэгжүүдийн өнөөгийн байдал, хэрэгцээ” судалгааг явуулж үүнд 55 аж ахуйн нэгж оролцсон. Судалгаанд оролцсон ААН-үүдийн 70% нь сүлжих, 10% нь самнах, 7% нь ээрэх, 5% нь угаах, 8% нь бүх шатны үйлдвэрлэлийг явуулдаг бөгөөд 28% нь том, дунд аж ахуйн нэгжүүд, 72% нь жижиг, бичил аж ахуйн нэгж байна. Судалгааны үр дүнг тоймлон үзүүлбэл:

Түүхий эд материалын нөөц

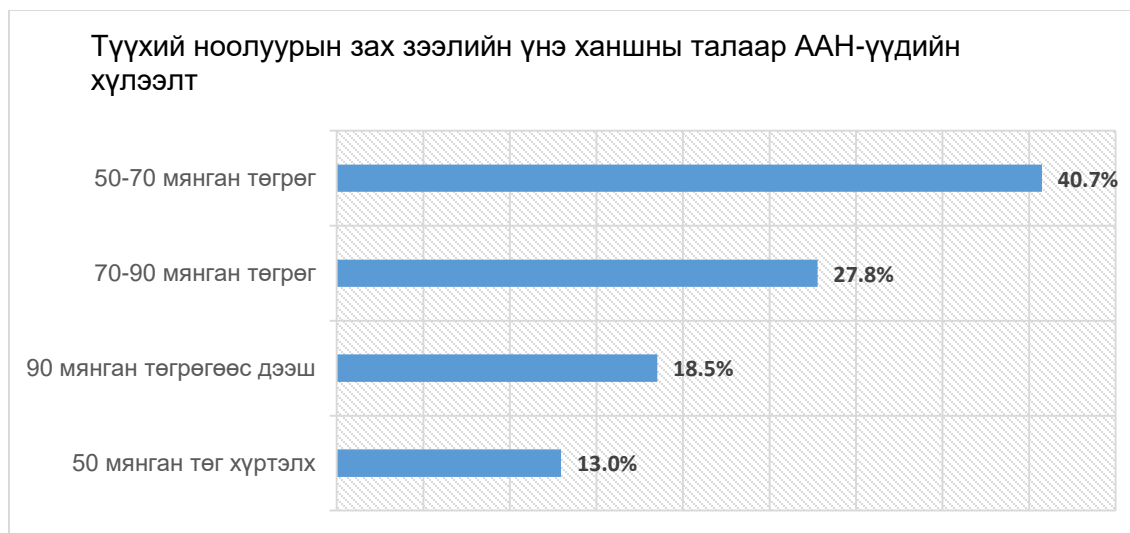
Судалгаанд оролцсон 55 ААН нь 276.6 тонн түүхий ноолуур, 77 тонн угаасан ноолуур, 396 тонн самнасан ноолуур, 248.4 тонн утас, 992 мянган ширхэг бэлэн бүтээгдэхүүний нөөцтэй байна.

Урьдчилсан тооцоогоор 2020 онд **3.7 мянган тонн** түүхий ноолуур шаардлагатай ба зарим ААН-үүд цар тахлын нөхцөл байдлаас эрэлт эрс буурсан учир одоогоор тооцох боломжгүй гэжээ.

Ноолуур бэлтгэлийн үнэ ханшны хүлээлт

Түүхий ноолуурын дотоодын үнийг 2020 онд судалгаанд оролцогчдын 13% нь 50 мянган төгрөг хүртэл, 41% нь 50-70 мянган төгрөг, 46% нь 70 мянган төгрөгөөс дээш байна гэсэн хүлээлттэй байна.

ААН-үүдийн санхүүгийн байдал, хэрэгцээ

ААН-үүдийн 83.3% нь зээлийн үлдэгдэлтэй ба нийт зээлийн үлдэгдлийн хэмжээ 259.3 тэрбум төгрөг байна. Зээлийн үлдэгдэлтэй ААН-үүдийн 31 хувь нь 8-12%-ийн, 52 хувь нь 12%-иас дээш хувийн хүүтэй зээлтэй байна.

Судалгаанд оролцсон нийт ААН-ийн шаардлагатай санхүүжилтийн хэмжээ 360.3 тэрбум төгрөг бөгөөд 91% нь санхүүжилт авах шаардлагатай гэсэн ба 56% нь хөнгөлттэй зээл, 33% нь арилжааны банкны зээлийн эх үүсвэрээр санхүүжүүлэхээр төлөвлөсөн байна. Санхүүжилтийн хэрэгцээний 27%-ийг эргэлтийн хөрөнгөнд, 20%-ийг машин тоног төхөөрөмж худалдан авах, 22%-ийг маркетинг, судалгаа, шинжилгээний зардалд, 16%-ийг шинээр ажлын байр бий болгох, ажиллагсадыг сургаж чадавхжуулахад зарцуулах төлөвлөгөөтэй гэжээ.

Зээлийн хүүгийн тохиромжтой түвшинг 59% нь 3 хүртэлх хувь, 24% нь 3-5 хувь, 15 хувь нь 5-8 хувь гэж үзжээ.

